

BEKÖSZÖNTŐ.

Pár szó az alföldkutatásról.

»A mult kiesett hatalmunkból,
a jövőnek urai vagyunk,«

Széchenyi

Amikor az Alföldi Tudományos Intézet első Évkönyvét útjára indítom, nem mellőzhetem, hogy pár szóval ki ne térjek törekvéseinknek s annak a küzdelmes multnak és bizonytalan sorsnak rövid ismertetésére, melyben úgy az alföldkutatás gondolatának, mint az Alföldi Tudományos Intézetnek és az intézet első évkönyvének egyaránt része volt.

Az alföldkutatás gondolata nem újkeletű. Tulajdonképen csak egyik, bár legnagyobb és legfontosabb része annak, amit régebben „honismé“-nek, újabban pedig „nemzetismeret“-nek, „magyarságismeret“-nek szokás nevezni. Ezért az alföldkutatás csírája is azokban a hon- és nemzetismereti programokban, kisebb-nagyobb helyismereti és helytörténeti cikkekben, tanulmányokban, „ethnographiai“ és „orvosi helyiratok“-ban található, amelyek a XVII.—XVIII. században Lippay Prokopnak, Marsili Alajosnak, de legfőképen Bél Mátyásnak pompás kezdeményeivel (a Notitia kötet sorozata, Tractatus de Re rustica Hungarorum stb.) először latin nyelven indultak meg, majd a XIX. század első felében, főleg a Tudományos Gyűjtemény hasábjain, de egyéb folyóiratokban, kisebb-nagyobb tanulmányokban és könyvekben (pl. Csaplovits János), magyar nyelven is oly sok irányban kiterelvényesedtek, hogy a század végéig, — a 48-as szabadságharcot követő pangás dacára is — egész könyvtárra szaporodtak fel.

Bármily sok érdekes és jellemző adatot találunk is e munkákban, módszeresebb és céltudatosabb alföldkutatásról tulajdonképpen csak 1907., illetve 1908. óta beszélhetünk, amikor a Magyar Földrajzi Társaság a Balaton tudományos tanulmányozására kitűzött programjának végéhez közeledvén, néhai id. Lóczy Lajos elnök és Cholnoky Jenő főtitkár lelkes vezetése és tudós irányítása mellett két vándorgyűlés keretében, ú. m.: 1907-ben Kecskeméten, 1908 őszén pedig Szegeden zászlót bontott az alföldkutatás érdekében.

A kecskeméti vándorgyűlés beköszöntőjének szavai, ma. 4 évtized multán sem veszítettek semmit, sem fontosságukból, sem időszerű-

ségükből. Sőt a térkép elé állva, ma talán még nagyobb joggal kérdezhettük: „Van-e számunkra érdekesebb hely a Föld kerekiségén, mint az Alföld, igazi hazánk, nemzetünk legfőbb ereje, a magyarság igazi otthona, amely egyedül nyújt reményt, hogy jövőnk biztosítva van, amelynek csodálatosan hálás talaja gazdasági megerősödésünknek, páratlanul intelligens népe kulturális kifejlődésünk biztos talaja.” — Az is igaz, hogy: „Nincs még alföld sehol a világon olyan behatóan tanulmányozva, mint azt az alföldek megérdemelnék s különösen nincs tanulmányozva kellőleg a mi Alföldünk, amely pedig minden tekintetben a legérdekesebbek közé tartozik.”

Hogy a lelkesedés mielőbb tetté válják, a Magyar Földrajzi Társaság a kitűzött cél gyakorlati megvalósítására 1909-ben megalakította ú. n. „Alföldi Bizottság”-át. Ez a bizottság, melynek működésében magam is tevékeny részt vettem, csakhamar egész csomó szakbizottságot létesített, amelyek a legkülönbözőbb irányban nagy lelkesedéssel kezdtek meg az Alföld tudományos tanulmányozását. Egyre-másra jelentek meg a Földrajzi Közleményben, Ethnographiában, Néprajzi Múzeum Értesítőjében s egyéb folyóiratokban az Alföld tudományos problémáit más-más oldalról megvilágító adatsorozatok és tanulmányok, úgyannyira, hogy egyes optimista lelkek már azt kezdték hinni, hogy a rendszeres és módszeres alföldkutatás ezzel biztos révbe is jutott.

Ám jött az első világháború, majd az azt követő katonai, politikai, gazdasági, kulturális stb. összeomlás, a tudományos kutatásoknak útjában álló különféle nehézségek, az anyagi támogatás hiánya, a Társaság vezetőinek, kutatóinak széjjel széledése, elhalálózása, majd a Társaság belső bajai, kiélesedő személyi ellentétei, amely bajok, nehézségek közepette szép csendben kimúlt maga az eléinte oly eredményesen indult „Alföldi Bizottság” is.

Egy-egy tudományszakban, más-más intézmény keretében és támogatásával, néhányan ugyan kutattuk még továbbra is az Alföldnek egyik-másik részét, ilyen-vagy olyan problémáját. Ezek azonban, ha külön-külön igen értékes eredményekre vezettek is, lényegében mégis inkább csak több-kevesebb akadállyal küzdő egyéni akciók maradtak, mintsem egységes elgondolás szerint irányított és kellően támogatott rendszeres alföldkutatás.

A céltudatos és módszeres alföldkutatásnak már-már haldokló gondolata a Kolozsvárról Szegedre menekült s ott második otthonra talált Ferenc József Tudományegyetem kebelében kelt ismét új életre az 1920-as évek közepén.

Nem tudom, mi játszott ebben nagyobb szerepet? — A trianoni magunkradöbbenés-e, amikor egyszerre azt vettük észre, hogy az Alföld most már nem csupán hazánk egyik legérdekesebb táját, hanem szinte az egész országot jelenti, amely ennek dacára sok tekintetben

még mindig „terra incognita“ előttünk? — Vagy talán a szegedkörnyéki alföldi milióból az ott élő tudósokra közvetlenül kisugárzó erő s a fogékony lelkeket megtermékenyítő személyes tapasztalat, amely egyfelől mindjobban megszerettette ezt az addig oly elhanyagolt táj t, másfelől mindnagyobb mértékben szemünk elé tárta eddigi hiányainkat és mulasztásainkat? Avagy az első világháború után a magyar tudományosság legkülönbözőbb ágaiban mind intenzívebben és mind tudatosabban jelentkező ama felismerés-e, hogy az egyetemes emberi kultúra fejlesztéseért a nemzetek között folyó szellemi versengésben a kis és szegény nemzet, — aminő a magyar is — a nagy és gazdag nemzetekkel szemben csak akkor állhatja meg helyét, csak akkor marad versenyképes és alkothat az emberi kultúra számára maradandó értékeket, ha a helyes munkamegosztás elve alapján, minden anyagi és szellemi erejét elsősorban azoknak a problémáknak a kutatására fordítja, amelyek a saját népükkel, saját társadalmukkal, a saját földjükkel és természeti környezetükkel függnek a legszorosabban össze s amelyeknek megoldását egyenesen tőlünk várja a nemzetközi tudomány is?

E felismerések, akár együtt, akár külön-külön, kétségkívül fontos szerepet játszottak itt s komoly részük volt abban, hogy olyan új folyóiratok indultak meg, aminők a Föld és Ember, Népiünk és Nyelvünk, Dolgozatok, Debreceni Szemle, Szegedi Akták stb., amelyek a régebbiekkel együtt lelkes istápolóivá és archivumaivá lettek az újból szárnyait bontogató alföldkutatásnak.

Ilyen előzmények után alakult meg 1927-ben, túlnyomórészt a Ferenc József Tudományegyetem professzoraiból, de más szegedi és környékbeli, sőt budapesti szakemberek részvételével is a „Szegedi Alföldkutató Bizottság“, amely a „Föld és Ember“ 1927. évi III.—IV. számában tette közzé szakok szerint részletezett munkaprogramját.

Újból megindul tehát a lelkes munka különböző irányokban. Szakosztályokat alakítanak; értekezleteken, közgyűléseken vitatják meg az Alföld tudományos kérdéseit. A „Föld és Ember“, a „Dolgozatok“, a „Népiünk és Nyelvünk“ és „Actá“-k hasábjain, de más folyóiratokban és kiadványokban is újból megsaporodnak az Alföld tudományos kutatásának különböző részlet-problémáit tárgyaló kisebb-nagyobb tanulmányok, amelyek különnyomatok alakjában, mint „a Szegedi Alföldkutató Bizottság Könyvtára“ egyes füzetei is megjelennek s számuk pár év alatt megközelíti a félszázat.

A nagy lelkesedéssel megindult ívelés azonban alig 3 évig tartott csupán. Az alföldkutatás görbéje 1930 után már ismét erősen lehangyatlak, majd pár év múlva csaknem teljesen meg is szűnik. Az anyagi támogatások elapadnak, a „Föld és Ember“ megjelenése szünetel, az „Alföldkutató Bizottság“ laza szervezete széjjelbomlik, a benne ideig-

lenesen tömörült, de inkább intézeteik különérdekeit képviselő szakemberek érdeklődése az Alföldről más tájak és más kérdések felé terelődik s ismét felüti fejét az oly sok lelkes kezdést meghiusító személyi ellentét. Pedig, hogy milyen óriási volt a megoldandó feladatok száma, és milyen hatalmas tudós-gárda állhatott volna állandóan az alföldkutatás szolgálatában, mi sem bizonyítja jobban, mint a rövid idő alatt összeállított széleskörű program, a megjelent értekezéseknek aránylag nagy száma s a bennük felvetett kérdéseknek nagy változatossága.

Nyilvánvaló tehát, hogy a bajok forrása nem a szakemberek csekély számában, hanem abban rejlett, hogy hiányzott egy olyan intézményesen biztosított központi szerv, amely a különböző irányú kutatásokat szervesen összefogta, anyagilag támogatta és állandóan az Alföldre, mint kitűzött célra irányította volna. Így azután érthető, hogy amikor a Ferenc József Tudományegyetem Szegedről Kolozsvárra visszatért, megszűnt maga a „Szegedi Alföldkutató Bizottság” is.

Az alföldkutatás szükségességének gondolata azonban nem halt meg, hanem a lelkekben tovább élt s várta azt az alkalmat, amikor újból gyökeret verhet és kitereljesedhet. Ez az alkalom Szeged új egyetemének 1940 november 11-én történt ünnepélyes megnyitásával érkezett el, amikor hivatalosan is kimondatott, hogy a Szegedi Egyetemen, a természettudományok korszerű művelése és eredményeinek ismertetése mellett, különös gondot kell fordítania a régebben anynyira elhanyagolt Alföld kultúrájának szolgálatára is.

Nagyon csalódnék azonban az, aki ezek után azt hinné, hogy az alföldkutatás ügye ezzel most már minden oldalról biztosítva is volt s a kutatások zavartalanul megindultak. Távolról sem! Csakhamar kiderült ugyanis, hogy az egyetem professzoraival és intézeteivel együtt még csupán a rendelkezésre álló szellemi erők egy részét jelent, amelyeket azonban egységesen szervezni és az alföldi kutatásokra irányítani kell. De a kutatásokhoz okvetlenül szükséges anyagi eszközök biztosítása is csak központilag irányított tervszerű munkával lehetséges.

Először dr. Kogutowicz Károly vette ismét kezébe az ügyet s rektorsága alatt megindított agitációnak volt az eredménye, hogy különböző vállalatok, köztük elsősorban a Szegedi Kenderfonógyár és a Tébe, valamint néhány törvényhatóság, összesen 45.000 P-t kitevő összeget adományoztak az alföldkutatás céljaira.

Az újból felmerült személyi ellentétek 1942 telén dr. Kogutowicz Károlynak a vezetéstől való visszavonulásához vezettek. Egyben az is mindjobban kiderült, hogy az ilyen gyűjtések, bármily eredményesek legyenek is egyébként, mindig csak időlegesek, egyes személyek

buzgalmától függnnek, nagy adminisztrációt és az adományozóktól való bizonyosfokú függést jelentenek, miért is nem biztosíthatják teljesen és intézményesen az alföldkutatás zavartalan működését és jövőjét.

Ezért, midőn a Szegedi Tudományegyetem tanácsa 1943 januárjában az Intézet további megszervezésével és vezetésével megbízott, majd amikor ennek alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1943 tavaszán az Alföldi Tudományos Intézet igazgatójává kinevezett, minden törekvésem odairányult, hogy a nagy energiát felemésztő gyűjtések helyett az Alföldi Tudományos Intézetet az Erdélyi Tudományos Intézethez hasonlóan államilag megszervezett, kinevezett személyzettel és költségvetésileg biztosított javadalommal ellátott munkaképes intézetté tegyem. Ezt pedig, abból az elgondolásból kiindulva, hogy az alföldkutatás valójában országos érdek, csak úgy láttam megvalósíthatónak, ha az Alföldi Tudományos Intézet a Szegedi Egyetemmel ugyan kapcsolatban, sőt munkájának jelentős részében arra támaszkodva, de lényegében mégis attól függetlenül szerveztetik meg és szervezeti szabályzata — az Erdélyi és Dunántuli Tudományos Intézethez hasonlóan — nem „Bizottságok”-ra alapított elgondolásokon épül fel, hanem az igazgatónak olyan hatáskört biztosít, hogy tudományos programját személyi és egyéb akadályektól mentesen csakugyan meg is valósíthassa.

Mindkét irányú törekvésem úgy a Szegedi Tudományegyetemen, mint a minisztériumban teljes megértésre talált. Az egyetem kiküldött bizottsága és tanácsa ugyanis az általam javasolt szervezeti szabályzatot elfogadta, a minisztérium pedig, méltányolván az előterjesztett munkaprogrammot, az Alföldi Tudományos Intézetnek 1943-ra 8.000 P, 1944-re pedig 25.000 P ideiglenes javadalmat juttatott, sőt azt is kilátásba helyezte, hogy az 1945-ös évtől kezdve mind a nagyobb rendszeres javadalmat, mind pedig az Intézet zavartalan működéséhez szükséges személyzetet költségvetésileg fogja biztosítani.

Ilyen támogatás és jövőbeli ígéretek mellett az Alföldi Tudományos Intézet most már az eddiginél komolyabban, tervszerűbben s a jövő iránt nagyobb bizalommal kezdhette meg működését.

Első teendőm volt a rendelkezésre álló erők számbavétele s az Intézet programjába való bekapcsolása. E téren a háborús nehézségek dacára reményen felüli megértésre találtam. Első-orban a Szegedi Tudományegyetemnek az alföldkutatásban szakma szerint is érdekelt professzoraihoz fordultam, akik nemcsak a maguk személyében, de jórészt intézeteik tudományos segéderőivel együtt készségesen megígérték bekapcsolódásukat az alföldkutatásba. Ugyanez áll a Polgári-iskolai Tanárképző Főiskola tanáira is. Sőt csakhamar Szegeden kívül Budapestről és hazánk más városaiból is szép számban jelentkeztek szakemberek, akik az alföldkutatásban tevékenyen résztvenni óhajtottak. Valóban kiderült tehát, hogy nem a vállalkozó szakembe-

rek száma kevés, hanem a rendelkezésre álló anyagi alap elégtelen. Ezért a kapott javadalmat úgy kellett felhasználni, hogy abból egyfelől minél több irányú kutatómunka megindulását tegyük lehetővé, s másfelől minden elvégzett munka egyben az Alföldi Tudományos Intézet megerősödését és jövőjének biztosítását is szolgálja.

Mindenek előtt a legszükségesebb irodai és fényképlaboratóriumi felszereléseket szereztem be, hogy az irodai és tudományos adminisztratív munka megindulhasson. Ebben nagy könnyebbségül szolgált az a körülmény, hogy a vezetésem alatt álló Embertani Intézet személyzetére, laboratóriumi és egyéb berendezésére támaszkodhattam s így a minden helyiség, személyzet és bűtorzat teljes hiányában szenvedő s valójában csak papiroson létező Alföldi Tudományos Intézet egyszerre valóságos élő intézet gyanánt működhetett.

Különösen kiemelem e szempontból Thesszák Károly Ágost embertani intézeti tanársegéd urat, aki 1943 szeptembere óta egyedül és igen nagy szorgalommal látta el az Alföldi Tudományos Intézet titkári, kartotékkezelői és fényképészeti teendőit.

Ami az Intézet tudományos kutató munkájának megindítását illeti, mindenek előtt arra törekedtem, hogy az Alföldet érintő minden fontosabb tudományterületről minél több és minél részletesebb munkaprogramm álljon rendelkezésemre, hogy azokból azután módom legyen mindig az Intézet mindenkor anyagi és személyi lehetőségei szerint a legmegfelelőbbet kiválasztani és megvalósítani. Ezért úgy Szegeden, mint az ország különböző vidékein élő szakemberekhez azzal a kéréssel fordultam, hogy szakmájuknak az Alföldre vonatkozó munkaprogrammját, gyűjtési, feldolgozási stb. terveit s ilyen vonatkozású egyéb elgondolásaikat velem írásban közölni szíveskedjenek. Kérésem komoly eredménnyel járt s értékesnél értékesebb tervezetek és tanulmányok érkeztek be hozzám, amelyek egy részét külön szakbizottságokban is megvitattuk.

A beérkezett értékes munkaprogrammoknak nagy száma s a megvitatásuk alkalmával elhangzott tanúságos hozzászólások eléltették meg bennem azt a gondolatot, hogy az Alföldi Tudományos Intézetnek, ha valóban elevenen élni akar, okvetlenül szüksége van valamilyen időszaki kiadványra. E célra nem a folyóirat, hanem az „Évkönyv“ kiadása látszott a legalkalmasabbnak, mert abban elhelyezést nyerhetnek a beérkezett munkatervek, jelentések, hozzászólások, a különmonográfia kereteit el nem érő tanulmányok, adatközlések stb. Az ilyen Évkönyv nagyon alkalmas arra, hogy hű képet adjon az intézmény működéséről és szorosabb kapcsolatot létesítsen az Intézet, a szakemberek és a nagyközönség között. E mellett a multat összeköti a jelennel s úgy anyagilag, mint szellemileg alátámasztja a jövő munkáját is. Ezért minden törekvésem odairányult, hogy az Évkönyv ki-

adásának anyagi és szellemi előfeltételeit megteremtsem. Az anyagi előfeltételeket a szükséges papíros és kliséanyag megszerzése, a szellemi előfeltételeket pedig a különböző irányú kutató és gyűjtő munka tényleges megindítása jelentette.

A kutató és gyűjtő munka elindításában hol az illető kutatási terület, problémacsoport nemzeti fontossága, hol annak eddigi elhanyagoltsága volt az iránytadó szempont. hol meg egyszerűen az döntötte el, hogy az illető munkálatok megindítása nem követelt semmiféle nagyobb befektetést, sem különösebb előkészítést. Csak röviden vázolom itt a megindított fontosabb munkálatokat.

Első sorban az alföldi magyar nép megismerését szolgáló néprajzi és embertani kutatások megindítását szorgalmaztam. Költséget és fáradságot nem kímélve sikerült két jó fonográfot, 200 drb népzenei felvételekre szolgáló viaszhengert és egy hengeresizoló gépet beszerezniünk, ezen kívül 5000 db. népzenei kottalapot nyomattam s így dr. Szeghy Endre főiskolai professzor Magyarakanizsán, Domaszéken, Kiszomborban, Tápén megkezdhette népdalgyűjtését, amely máris szép eredményhez vezetett. Szeged néprajzának tervezetét dr. Bálint Sándor professzor írta meg, dr. Tálasi István és dr. Gönyey Sándor pedig az egész néprajzi tudomány területét felölelő munkaprogrammot dolgoztak ki. Tálasi programja oly nagy és részletes, hogy akár egy egész emberöltőig dolgozhat az Intézet megvalósításán. A néprajzi programot dr. Klemm Antal professzor népnyelvi felvételi tervezete egészíti ki szervesen.

Az alföldi magyarság embertani felvételét dr. Balogh Béla debreceni magántanár kezdte meg szép eredménnyel Kunhegyesen, Kunmadarason, Kisujszálláson és Karcagon, ahol eddig összesen 1622 egyént vizsgált és mért meg s 1140 fényképfelvételt készített. Saját magam az ország különböző vidékeiről származó több száz magyar katonán végeztem részletes embertani vizsgálatokat és fényképezést, ezen kívül megindítottam a különböző történeti korokban hazánkban élt régi népek koponya- és csontvázanyagának kulturkorok és ethnikai csoportok (árpádkori magyarság, jazig-szarmaták, avarok, gepidák, neolith-réz-bronzkori lakosság) szerint való mérését, fényképezését és monografikus feldolgozását.

A rendelkezésre álló csekély anyagi eszközökhöz képest támogatuk dr. Banner János professzor alföldi ásatásait, tanítványai: dr. Párducz Mihály magántanár, dr. Foltiny István és dr. Korek József tanársegédek pedig ezen ásatások eredményeinek egy-egy részéről számoltak be. Ugyancsak Banner professzor állította össze az Alföldi Tudományos Intézet régészeti teendőinek hatalmas programját.

Teendőinket a történelmi tudományok területéről dr. Hermann Egyed professzor foglalta össze, míg tanítványa dr. Terjék László az Alföldi Tudományos Intézet megbízásából a szegedi nyomdák és nyom-

tatványok történetét dolgozta fel; Barta Erzsébet, Maróti Margit, Háger Márta, Elekfy Ildikó, Dumtsa Zsuzsa egyetemi hallgatónők pedig a Somogyi Könyvtárban és Egyetemi Könyvtárban a hozzá való bibliografiát írták össze. —Dr. Marjai Szabó László tanítóképzőintézeti tanár a Kunság földrajzi és történelmi feldolgozását kezdte meg az Intézet támogatásával, dr. Eperjessy Kálmán főiskolai professzor viszont több hallgatóját állította be az Alföld egy-egy tája történelmének feldolgozásába, míg ő maga az alföldi városok történelmi kialakulását dolgozta fel.

Nemcsak a történelmet, de szinte az összes tudományokat érdekli az az Alföldi Községi Lexikon-tervezet, melynek vázlatát dr. Moór Elemér főiskolai professzor dolgozta ki s amelynek előkészítése és gyűjtőmunkássága az ő irányítása és aktív részvétele mellett azóta is szép eredménnyel tovább folyik.

Tervbe vettük az Alföld tehetségtérképének elkészítését, melyhez az előmunkálatokat dr. Bognár Cecil professzor lélektani intézetének tanársegéde dr. Pentz Gáspár végzi, felesége szül. Ambrus Magda pedig a szegedi 14 éves gyermekeken végzett beható összehasonlító pszichológiai tanulmányokat.

A földrajztudomány alföldi teendőit dr. Kádár László professzor állította össze, míg dr. Kogutowicz Károly intézete alföldi fenológiai vizsgálatokba kezdett, amelyek előmozdítására az Alföldi Tudományos Intézet 5000 vizsgálati lapot nyomtatott. Az Alföld morfológiájának megírását dr. Bulla Béla budapesti professzor vállalta s felvételi bejárásának megkezdéséhez az előkészületek már meg is történtek; végrehajtását csak a háborús események akadályozták meg.

Az Alföldi Tudományos Intézet programjába beilleszthető orvosi irányú kutatásokat először dr. Purjesz Béla professzor karolta fel, kinek két tanársegéde az Intézet támogatásával a paizsmirigybetegségek alföldi elterjedését dolgozta fel.

Sokoldalú és nagyfontosságú alföldi közegészségtani vizsgálatok megindítására vállalkozott és tette meg az előkészületeket dr. Kanyó Béla professzor több tanítványával együtt. Ezek egyikéhez szintén vizsgálati lapokat nyomattunk.

Szépen megindulak a munkálatok az Alföld természettudományi feldolgozása tekintetében is. Teendőinket a zoológia terén dr. Ábrahám Ambrus professzor írta meg, a gyűjtési tervezetet pedig dr. Szent-Ivány József magántanár állította össze. Dr. Kesselyák Adorján főiskolai professzor egy nagy természettudományos Tisza-monográfia tervezetét dolgozta ki, amely a Volga—Rajna—Balaton-monografiákhoz hasonlóan a kötetek egész sorában publikálná a Tiszára és környékére vonatkozó legkülönbözőbb kutatások eredményeit. A tervezetet sok szakember jelenlétében külön értekezleten is megvitattuk. Ami a részletkutatásokat illeti, Börcsök Mária a tiszavirág rajzását, P. Szalai I. Miksa

a Tisza halait, dr. Szent-Ivány József pedig az Alföld ú. n. araszoló lepkéit dolgozta fel. Az Alföld botanikai megismerése érdekében dr. Zólyomi Bálint magántanár kezdett tervszerű komoly munkásságba. Összeállította az Alföld növényföldrajzi munkatervét, elkészítette az Alföld növényföldrajzi térképét s megindította a pollen-analytikai vizsgálatokat, amelyekben Bibó Lenke gyakornok kisasszonyt alkalmaztuk a számítási munkálatok elvégzésére. Királyi Oszwald főerdőtanácsos pedig az Alföldi Tudományos Intézet megbízásából a szárazság és páratartalom tanulmányozását kezdte meg szikes, vizes, eődös talajon, amely célra 3 db. psychrométert vásároltunk.

Az Alföld geológiai kutatására dr. Mihaltz István egyet. magántanár vállalkozott s dr. Faragó Máriával együtt a Duna—Tisza-közi édesvizi mészképződményekről írt tanulmányt.

Ezt a sokoldalú, komoly és tervszerű tudományos nekilendülést derékben törték ketté az elvesztett háború végének tragikus eseményei, amelyek részletezésére nem akarok itt kitérni.

Már-már úgy látszott, hogy minden eddigi munka hiábavaló volt. De csakhamar győzött a jövőbe vetett hit s a magyar élni akarás. 1945 őszén, amikor munkatársaink nagy része ismét visszatért s visszakaptuk kutató alapunkat is, újból megindítottuk a munkát s minden törekvésünk oda irányult, hogy az infláció karmai közül mentsük, ami még menthető. A legfőbb mentendő pedig a kutatóalap s az Évkönyvhöz összegyűjtött kéziratanyag volt.

Miután az Évkönyv kiadására a minisztériumtól kért 90.000 P. kiutalása többszöri sürgetésünk dacára is késett, a nyomdai árak pedig rohamosan emelkedtek, kutatóalapunk megmentésének egyetlen, az Intézet jövőjét is szolgáló módja az volt, hogy kifizettük belőle az Évkönyv első felének nyomdai számláját, míg a később megérkezett minisztériumi kiutalás az Évkönyv második felének nyomdai költségeit fedezte. A nyomdai munkálatok a többszöri tilalmak, áramszünetek, fűtésihiány és egyéb akadályok miatt ugyan még hosszú hónapokig elhúzódtak, de az Évkönyv megjelenése most már biztosítva volt. Biztosította azt az elmondottakon kívül az Ablaka nyomda önzetlensége és becsületessége, amiért Ablaka György nyomdatulajdonos urnak e helyen mondok hálás köszönetet.

És most itt vagyunk! Büszkén hirdetjük, hogy az Alföldi Tudományos Intézet él, s élni, dolgozni akar a jövőben is a magyar Alföld tudományos megismeréséért, népének és kultúrájának felvirágoztatásáért.

Hogy pedig a mi önzetlen munkánk eredményes lehessen, kérem hozzá a szakemberek, a nagyközönség, a vállalatok és illetékes hatóságok hathatós támogatását.

Szeged, 1946. szeptember 1.

Dr. BARTUCZ LAJOS
egyet. ny. r. tanár,
az Alföldi Tudományos Intézet igazgatója.